

Aan
De minister van Financiën en Cultuur

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Sint açao
Telefoon (+5999)4619081

Adres kantoor Sint Maarten
Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331

Datum
28 april 2023
Ons kenmerk
Cft 202300036
Pagina
1/7

Uw kenmerk

Bijlage

Adres kantoor Aruba
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800

E-mail info@cft.cw
Internet www.cft.cw

Onderwerp
Reactie op de vierde uitvoeringsrapportage 2022

Geachte mevrouw Maduro,

Op 17 april 2023 ontving het College Aruba financieel toezicht (CAft) de uitvoeringsrapportage (UR) over het vierde kwartaal van 2022. Conform artikel 17 lid 1 van de Landsverordening Aruba tijdelijk financieel toezicht (LAft) had de vierde UR uiterlijk op 13 februari 2023 ingediend moeten zijn. De UR wordt herhaaldelijk niet tijdig aangeleverd. Het CAft verzoekt u de wettelijke termijn zoals voorgeschreven in van de LAft in het vervolg aan te houden. Met dit schrijven ontvangt u de reactie van het CAft op de vierde UR van 2022.

Toetsingskader

Het toetsingskader voor de beoordeling van de UR wordt gevormd door de LAft en het protocol Aruba-Nederland van 22 november 2018 (protocol).¹ De looptijd van het protocol is op 20 januari 2022 met twee jaar verlengd en gold dus ook voor het jaar 2022.² Op grond van artikel 14 lid 2 van de LAft en het protocol dient de collectieve sector van Aruba vanaf 2021 jaarlijks een overschot van 1 procent van het bruto binnenlands product (bbp) te realiseren (centrale begrotingsnorm). Vanwege de coronacrisis heeft de Rijksministerraad (RMR) aan Aruba, op diens verzoek,³ toestemming verleend om, op basis van artikel 23 lid 1 van de LAft voor 2022 af te wijken van de centrale begrotingsnorm.⁴ De RMR besloot op 21 oktober 2022 dat het maximale financieringstekort voor het jaar 2022 AWG 131 miljoen mag bedragen.⁵

¹ BZK, protocol Aruba Nederland 2019-2021, getekend 22 november 2018.

² BZK, Briefwisseling tussen de regering van Nederland en de regering van Aruba, houdende een verlenging van het Protocol Aruba Nederland 2019-2021, Inkadering van het pad richting solide, transparante en houdbare overheidsfinanciën van Aruba, d.d. 20 januari 2022.

³ Aruba, Afwijkingsvoorstel conform artikel 23 Landsverordening Aruba financieel toezicht van 22 oktober 2021, d.d. 22 oktober 2021.

⁴ BZK, kenmerk 2022-0000072813, Besluitvorming Rijksministerraad 4 februari inzake afwijken en begrotingsnormen en afbouw salariskorting en verlenging Protocol Aruba-Nederland, d.d. 17 februari 2022.

⁵ BZK, kenmerk 2022-0000555879, Besluit RMR om ondanks zorgen geen aanwijzing te geven nav CAft-advies, d.d. 21 oktober 2022.

Oordeel

De vierde UR toont een voorlopig financieringsoverschot van de collectieve sector voor 2022 van AWG 19 miljoen, oftewel 0,29 procent van het bbp.⁶ Het financieringssaldo van de collectieve sector bestaat uit het financieringssaldo van het land (tekort van AWG 41 miljoen) en het resultaat van de overige entiteiten die tot de collectieve sector behoren (overschot AWG 60 miljoen). Het financieringssaldo van de collectieve sector is ten opzichte van de vastgestelde begroting 2022 en de eerste begrotingswijziging 2022 (BW) sterk verbeterd, respectievelijk met AWG 254 miljoen en AWG 83 miljoen. De verbetering ten opzichte van de BW, inclusief eventuele doorwerking in 2023, wordt hieronder nader toegelicht. Aruba blijft op basis van deze voorlopige realisatie ruim binnen het door de RMR besloten maximaal toegestane financieringstekort van AWG 131 miljoen in 2022.

De overheidsschuld van Aruba bedraagt per ultimo 2022 AWG 5.716 miljoen. De schuldquote komt uit op 88 procent van het bbp. De schuldquote daalt met 13 procent ten opzichte van het niveau ultimo 2021, voornamelijk gedreven door de sterke groei van het nominale bbp. Een nominale groei die grotendeels gedreven wordt door inflatie, pakt positief uit voor de schuldquote maar vergroot het risico op (verdere) rentestijging.

De personeelslasten bedroegen in 2022 AWG 426 miljoen. Daarmee voldoet Aruba aan de personeelslastennorm in 2022 (maximaal AWG 426 miljoen).⁷ Het CAft houdt echter zorgen bij de post overwerkvergoedingen. Deze lasten bewegen sinds 2021 terug naar het niveau 2018. In dat jaar werd het Beleidsplan Verlaging Personeelslasten geïntroduceerd om onder andere de overwerkvergoedingen te verlagen. Deze doelstelling wordt sindsdien echter niet tot onvoldoende gehaald.

De RMR van 30 september 2022 verzocht Aruba om bij de vierde UR 2022 toe te lichten hoe het land voor de begrotingsjaren 2020, 2021 en 2022 omgaat met het wettelijk vereiste van tekortcompensatie, in combinatie met de meerjarige aflossingsverplichtingen van het land.⁸ Hoewel de begroting 2023 van Aruba meerjarig (tot en met 2027) overschotten presenteert, wordt bij de vierde UR 2022 geen invulling gegeven aan dit verzoek van de RMR.

⁶ Bij de berekening van dit percentage is door het CAft uitgegaan van een bbp van AWG 6.466 miljoen, ontleend aan de raming van de Centrale Bank van Aruba van maart 2023 (Economic Outlook March 2023). In de vierde UR gaat Aruba nog uit van een bbp van AWG 5.916 miljoen conform de prognose van de Directie Economische Zaken, Handel en Innovatie (DEZHI) van oktober 2022 (Economic Outlook 2022-2023).

⁷ Conform de personeelslastennorm in de LAft dienen de lasten voor personeel jaarlijks nominaal te dalen. Dit betekent voor 2022 dat de personeelslasten maximaal AWG 417 miljoen mogen bedragen ten opzichte van realisatie 2021 (AWG 418 miljoen). Rekening houdend met de afbouw van de korting op arbeidsvoorwaarden (budgettair effect van AWG 9 miljoen), is de personeelslastennorm voor 2022 AWG 426 miljoen.

⁸ BZK, kenmerk 2022-0000552640, Besluitvorming Rijksministerraad 30 september 2022, d.d. 14 oktober 2022.

Op 20 april 2023 adviseerde het CAft bij de ontwerpbegrotingswijziging en voorjaarsnota 2023 van Aruba (OBW).⁹ Gelet op de verbeterde voorlopige realisatie in 2022 en nieuwe economische inzichten van de Centrale Bank van Aruba, adviseert het CAft Aruba om, conform zijn advies bij de OBW, de begroting 2023 hierop aan te passen, en daarin ook het verzochte voorstel voor tekortcompensatie te verwerken. Het CAft adviseert de extra begrotingsruimte die kan ontstaan in 2023, boven het reeds begrote overschot van 1 procent van het bbp, conform de LAft en het protocol, in te zetten voor gerichte economisch rendabele investeringen en additionele schuldaflossing.

Toelichting

In tabel 1 is het voorlopige financieringssaldo voor 2022 van het land Aruba weergegeven, afgezet tegen de realisaties voor de jaren 2019, 2020 en 2021, de BW 2022 en de OBW 2023. De grootste afwijkingen in realisatie ten opzichte van de begroting (BW) doen zich voor bij de directe belastingbaten, overige middelen en de lasten voor goederen en diensten.

Baten

Aruba realiseert tot en met het vierde kwartaal 2022 AWG 1.367 miljoen aan baten. De vierde UR toont een hogere realisatie van de directe belastingbaten van AWG 20 miljoen ten opzichte van de BW. Dit is voor een groot deel toe te schrijven aan hogere dividendbelastingbaten. Op basis van de realisatie 2022 en de eerste twee maanden van 2023, zou bij de OBW de raming bijgesteld moeten worden.¹⁰

Bij de winstbelasting constateert het CAft een sterk herstel ten opzichte van 2021 (60 procent verbetering). Gelet op de sterke economische groei in 2022, zou een verder herstel in de winstbelastingbaten zich ook in 2023 moeten manifesteren.¹¹ Op basis van de realisatie merkt het CAft op dat deze belastingbaten in de OBW te behoudend zijn geraamd, en aanpassing behoeven.

De post overige middelen laat een lagere realisatie zien (AWG 31 miljoen) dan de BW. Dit wordt primair verklaard door een lagere realisatie van de terug te vorderen loonsubsidie, waarvan AWG 15 miljoen is ontvangen in 2022, terwijl AWG 49 miljoen was begroot. Gelet op deze lagere realisatie en de lopende bezwaarprocedures voor een groot deel van de nog terug te vorderen loonsubsidie, dient de (meerjaren)raming van de verwachte ontvangsten uit de terug te vorderen loonsubsidie bij de OBW te worden herzien.

⁹ CAft, kenmerk CAft 202300034, Advies bij de ontwerpbegrotingswijziging en voorjaarsnota 2023, d.d. 20 april 2023.

¹⁰ Conform de maandrapportage februari 2023 blijkt dat de realisatie tot en met februari 2023 AWG 2 miljoen hoger is dan begroot voor heel 2023.

¹¹ Hoewel in het Belastingplan 2023 per 1 januari 2023 enkele wijzigingen in de winstbelasting zijn doorgevoerd, waaronder een verlaging van het winstbelastingtarief, heeft dit pas een budgettair effect vanaf 2024. Immers, in 2023 wordt winstbelasting afgedragen over het jaar 2022.

Tabel 1: Overzicht realisatie financieringssaldo land (in miljoenen AWG)¹²

	4e UR 2019	4e UR 2020	4e UR 2021	4e UR 2022	BW 2022	OBW 2023
Baten	1.418	1.072	1.091	1.367	1.374	1.574
Directe belastingen	581	485	385	506	487	477
Indirecte belastingen	594	408	508	605	600	715
Overige baten	244	178	197	256	287	382
Lasten	1.407	1.822	1.622	1.405	1.451	1.504
Personeelslasten	475	428	418	426	426	459
Goederen en diensten	166	182	180	186	216	211
Rente	229	234	243	245	253	250
Subsidie	214	192	199	203	204	219
Overdrachten	149	494	344	162	164	182
Bijdragen en afschrijvingen	174	290	238	183	188	184
Exploitatieresultaat	11	-750	-531	-37	-77	70
Kapitaaldienst						
Kapitaalontvangsten	43	38	36	39	40	43
Kapitaalluitgaven	50	52	40	43	55	50
Resultaat kapitaaldienst	-7	-14	-3	-4	-15	-7
Financieringssaldo land	4	-764	-534	-41	-92	63

Bron: vierde UR's 2019, 2020, 2021 en 2022, BW 2022 en OBW 2023 van Aruba.

Lasten

De gerealiseerde lasten bedragen tot en met het vierde kwartaal AWG 1.405 miljoen. In vergelijking met 2019 zijn de lasten per saldo AWG 2 miljoen lager, hetgeen met name wordt verklaard door de korting op de arbeidsvoorwaarden van medewerkers in de (semi)publieke sector en gesubsidieerde instellingen die in 2022 nog grotendeels van toepassing was.¹³

¹² In deze tabel is sprake van afronding op hele AWG miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

¹³ De lagere lasten in 2022 voor personeel (AWG 49 miljoen) en subsidies (AWG 11 miljoen) ten opzichte van 2019 wordt grotendeels verklaard door de korting op de arbeidsvoorwaarden die in 2022 nog (grotendeels) van toepassing was.

De personeelslasten bedragen in 2022 AWG 426 miljoen, waarmee wordt voldaan aan de personeelslastennorm. De gerealiseerde daling is voornamelijk het gevolg van het niet invullen van vacatures. Dit is echter een tijdelijk effect, aangezien de vacatures begroot blijven. Het CAft merkt op dat er wel stappen worden gezet om de personeelslasten structureel te beheersen, zoals de invoering van het prestatie-managementsysteem, maar dat deze nog niet tot concrete besparingen leiden.

De vierde UR toont AWG 186 miljoen lasten voor goederen en diensten, een flinke onderbesteding ten opzichte van de BW (14 procent). Op basis van realisatiegegevens van de periode 2018-2022 constateert het CAft een structurele onderbesteding bij de post goederen en diensten van gemiddeld 8 procent. Hierbij is gecorrigeerd voor de lasten gerelateerd aan het Landspakket.¹⁴ Gelet op deze structurele onderbesteding, is het opportuun om bij de OBW de (meerjaren)raming hierop aan te passen.

Kapitaaldienst

De kapitaaldienst toont een negatief resultaat van AWG 4 miljoen. Dit tekort is AWG 11 miljoen lager dan begroot (BW). Deze verbetering is met name het gevolg van minder verstrekte studieleningen in 2022 dan begroot. Bij de OBW 2023 is deze post structureel met AWG 3 miljoen verlaagd. Op basis van de realisatie 2022 kan worden bezien of de raming voor studieleningen in 2023 verdere aanpassing behoeft.

Collectieve sector

In tabel 2 is het voorlopige resultaat voor 2022 van de gehele collectieve sector van Aruba weergegeven, afgezet tegen de realisaties voor de jaren 2019, 2020 en 2021, de BW 2022 en de OBW 2023.

Voor de entiteiten die tot de collectieve sector behoren geldt dat het resultaat 2022 positief is beïnvloed door hogere overschotten bij de Sociale Verzekeringsbank (SVb), de Algemene Ziektekosten Verzekering (AZV) en Aruba Tourism Authority (ATA) dan verwacht. De AZV realiseerde in 2022 een surplus van AWG 3 miljoen. Dit is AWG 3 miljoen hoger dan geraamd bij de BW. Het CAft constateert dat de taakstellende besparing van AWG 60 miljoen in de zorg in 2022 niet volledig is gerealiseerd. Het CAft benadrukt het belang van het ontwikkelen van een meerjarenraming die inzicht geeft in de ontwikkeling van de zorguitgaven en inkomsten. Op basis daarvan kan worden bepaald of de reeds doorgevoerde maatregelen toereikend zijn om op de middellange termijn een tekort bij de AZV te voorkomen.

Het resultaat van de SVb is AWG 13 miljoen hoger dan in de BW, wat met name wordt verklaard door de gunstige ontwikkeling van de premiebatens (niveau 2019 overstegen). De raming voor de premiebatens in 2023 zal aangepast moeten worden op basis van de hogere realisatie in 2022.

¹⁴ Vanaf 2022 worden de lasten gerelateerd aan het Landspakket door Aruba in de begroting opgenomen onder de post goederen en diensten.

Tabel 2: Overzicht resultaat collectieve sector (in miljoenen AWG)¹⁵

	4e UR 2019	4e UR 2020	4e UR 2021	4e UR 2022	BW 2022	OBW 2023
Financieringssaldo land (A)	4	-764	-534	-41	-92	63
Exploitatie	11	-750	-531	-37	-77	70
Kapitaaldienst	-7	-14	-3	-4	-15	-7
Resultaat entiteiten (B)	53	6	39	60	28	-1
AZV	14	-97	-	3	0	8
SVb	41	-10	7	41	27	23
ATA	2	-13	24	38	30	0
Serlimar	-4	5	1	1	-4	0
SEPB	0	0	-1	0	-2	-1
UA	1	0	0	0	0	-1
<i>Correcties¹⁶</i>		121	7	-24	-24	-30
Collectieve sector (A+B)	57	-758	-496	19	-64	63
Tekort/overschot (% bbp)	0,95	-16,22	-8,86	0,29	-0,99	0,89
bbp	6.030	4.673	5.599	6.466	6.466	7.055

Bron: vierde UR's 2019, 2020, 2021 en 2022, BW 2022 en OBW 2023 van Aruba.

Het sterke herstel van het toerisme in 2022 verklaart het overschot bij ATA. De inkomsten uit de toeristenheffing zijn in 2022 volledig hersteld ten opzichte van 2019.¹⁷ Het CAft merkt op dat dit resultaat ook doorwerkt in 2023, aangezien het resultaat van de ATA in 2022 als dividend wordt uitgekeerd in 2023.

Conform artikel 22 van de LAft wijst Aruba samen met Nederland tweejaarlijks, na advies van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) van Aruba en in samenwerking met het CBS van Nederland, vóór 1 april aan welke rechtspersonen er met ingang van het volgende begrotingsjaar tot de collectieve sector behoren. Op 21 maart 2023 is, conform het voorstel van Aruba, de collectieve sector voor het jaar 2022 vastgesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). De collectieve sector voor het jaar 2023 moet nog door BZK worden vastgesteld.

¹⁵ In deze tabel is sprake van afronding op hele AWG miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

¹⁶ Ter voorkoming van dubbelstellingen, worden correcties aangebracht. Zo wordt het resultaat van ATA in jaar t als dividend uitgekeerd in jaar t+1.

¹⁷ De toeristenheffing zijn ontvangsten uit de heffing op kamerverhuur hotels en andere logementsaccommodaties.

Voor 2023 en verder benadrukte het CAft reeds bij BZK het belang van een eenduidige benadering voor de landen (Aruba, Curaçao en Sint Maarten) bij de vaststelling van de samenstelling van de collectieve sector.

Financieel beheer

Het CAft is in 2023 nog in afwachting van de jaarrekening 2019 en verder. Naast dat de behandeling en het vaststellen van de jaarrekeningen grote vertraging heeft opgelopen, zijn de cijfers zoals deze gepresenteerd worden in de jaarrekeningen onvoldoende betrouwbaar. Dit komt door het ontbreken van een accountantscontrole die een redelijke mate van zekerheid kan verschaffen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Het CAft benadrukt het belang om te komen tot een tijdige en controleerbare jaarrekening en een actueel verslaggevingsstelsel.

Volgens de vierde UR vormt de beperkte personele capaciteit een groot knelpunt in het verbeteren van het financieel beheer. Ter adressering van dit knelpunt, heeft de Tijdelijke Werkorganisatie middelen beschikbaar gesteld voor personele uitbreiding bij de Centrale Accountantsdienst (CAD) en directie Financiën.

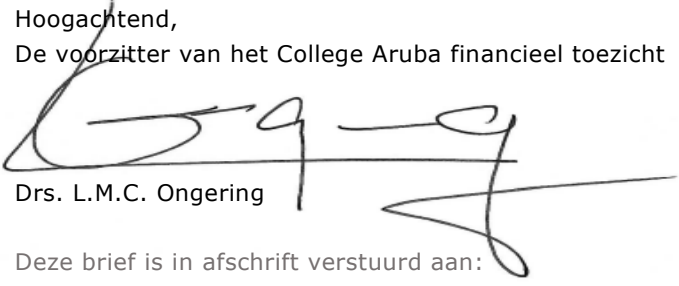
Schuldpositie

De schuldquote bedraagt ultimo 2022 88 procent van het bbp. Hiermee komt het behalen van de doelstelling van een staatsschuldquote van 70 procent van het bbp in 2027 binnen handbereik en het CAft moedigt Aruba aan hiertoe een duidelijk tijdspad uit te zetten. Aruba blijft blootgesteld aan (verdere) rentestijgingen, mede gelet op de herfinancieringsopgave tot en met 2027 (circa AWG 4,5 miljard).

In het vierde kwartaal 2022 heeft Aruba een obligatie uitgegeven van AWG 80 miljoen, primair om de betalingsverplichtingen bij de handelscrediteuren weg te werken. De kortlopende schulden zijn ten opzichte van het derde kwartaal 2022 met AWG 125 miljoen afgenomen, naar AWG 231 miljoen. Per ultimo 2022 bedraagt het saldo aan liquide middelen AWG 62 miljoen, waarvan, volgens Aruba, AWG 55 miljoen geoormerkt is voor openstaande verplichtingen van het land die nog niet tot (kas)uitgaven hebben geleid.

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College Aruba financieel toezicht

Drs. L.M.C. Ongerling

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De voorzitter van de Staten van Aruba
De minister-president van Aruba
De directeur van de Directie Financiën